

I Koszalińskie Warsztaty Ablacyjne Koszalin/Mielno 15–17 października 2008 roku

Pomysłodawcą I Warsztatów Ablacyjnych w Polsce był prof. Kutarski. Koszalińskie Warsztaty Ablacyjne zostały zorganizowane przez dr Zinkę wraz z Zespołem Oddziału Kardiologii Szpitala Wojewódzkiego w Koszalinie, dr. Baszko z Poznańskiego Uniwersytetu Medycznego oraz przy współudziale Lubelskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Kardiologicznego (PTK) (prof. Kutarski). Warsztaty odbyły się pod patronatem Sekcji Rytmu Serca Polskiego Towarzystwa Kardiologicznego (PTK) oraz Konsultanta Krajowego ds. Kardiologii — prof. Opolskiego. W spotkaniu uczestniczyło 69 osób, w tym 56 gości z wiodących ośrodków kardiologicznych z całego kraju, z prof. Walczakiem oraz prof. Kułakowskim na czele. W Warsztatach brali udział lekarze, którzy na co dzień wykonują badania elektrofizjologiczne i ablacje, kwalifikują pacjentów oraz dopiero rozpoczynają samodzielną przygodę z tą jakże piękną, a jednocześnie ogromnie skomplikowaną i wymagającą dziedziną kardiologii.

Pierwszego dnia Warsztatów (część teoretyczna) dominowała tematyka miejsca elektrofizjologii w terapii chorych kardiologicznych w Polsce, w porównaniu z innymi krajami, ze szczególnym uwzględnieniem Unii Europejskiej. Wykład inauguracyjny wygłosił Konsultant Krajowy ds. Kardiologii — prof. Opolski, porównując standardy leczenia elektrofizjologicznego Europejskiego Towarzystwa Kardiologicznego (ESC, *European Society of Cardiology*) i PTK z realiami krajowymi. Stwierdził między innymi zaspokojenie jedynie około 30% zapotrzebowania na procedury z dziedziny elektroterapii. Następnie prof. Walczak w pięknym wykładzie opowiedział o przeszłości, teraźniejszości i przyszłości elektrofizjologii w Polsce. Jako trzeci prelegent wystąpił prof. Kułakowski, który podsumował znaczenie i miejsce elektrofizjologii w standardach ESC/PTK, ze szczególnym uwzględnieniem tego, o czym w nich nie napisano.

Drugą część pierwszego dnia zajęła już tematyka ściśle związana z podstawami elektrofizjologii. Oczywiście, mówiąc o nich, nie można zapomnieć o anatomii w ujęciu elektrofizjologicznym. W ten temat wprowadził uczestników prof. Kozłowski, omawiając anatomie poszczególnych elementów serca, ze szczególnym uwzględnieniem zmienności

anatomicznych. W kolejnych wykładach dr Hofmann omówił podstawowe pojęcia elektrofizjologiczne oraz interpretacje sygnałów elektrofizjologicznych, a doc. Błaszyk przedstawił protokoły stosowane w badaniach elektrofizjologicznych oraz sposoby oceniania skuteczności zabiegów ablacji. Następnie dr Baszko w bardzo przejrzysty i dydaktyczny sposób zreferował metody nakłucia wielkich naczyń oraz minimum hemodynamiczne w kontekście pracy elektrofizjologa. Kolejny referat, który dotyczył sztuki różnicowania częstoskurczów z wąskimi zespołami QRS, został wygłoszony przez dr. Koźluka. Natomiast dr Stanke przedstawił sposoby uzyskania efektywnej energii wydzielanej podczas ablacji, zwłaszcza w ujęciu bezpieczeństwa zabiegu. Zaprezentował także wyniki najnowszych badań porównawczych różnych typów elektrod — 8-milimetrowej oraz chłodzonej cieczą, wykazując brak istotnej różnicy statystycznej w skuteczności ich stosowania. Podkreślił znaczenie rozwijającej się gałęzi ablacji, a mianowicie krioablacji. Panel wykładów zakończył dr Krzyżanowski, omawiając warunki bezpieczeństwa oraz możliwości komplikacji w trakcie zabiegu, a także sposoby radzenia sobie z takimi powikłaniami.

Następny dzień Warsztatów rozpoczął się od części praktycznej, na Oddziale Kardiologii Szpitala Wojewódzkiego w Koszalinie. Część zabiegową podzielono na bloki tematyczne skupiające się na najczęstszych arytmiami. Pierwszy blok, poświęcony nawrotnemu częstoskurczowi węzłowemu, poprzedzono rozważaniami dotyczącymi przede wszystkim podstaw teoretycznych oraz diagnostyki różnicowej częstoskurczów; poprowadzili go doc. Kaźmierczak i dr Stec. Pacjentów wstępnie zakwalifikowanych przez dr Zinkę i dr. Krzyżanowskiego przedstawiono zgromadzonym. Podjęto burzliwą dyskusję na temat zapisów EKG, którą w niebywale profesjonalny sposób moderował prof. Walczak. Następnie omawianych pacjentów poddano badaniu elektrofizjologicznemu oraz ablacji w dwóch salach operacyjnych.

Zabiegi ablacji transmitowano naprzemiennie z dwóch sal operacyjnych. Dobry system łączności umożliwiał uczestnikom nie tylko śledzenie obrazu pola operacyjnego, monitora RTG i słuchanie bieżącego komentarza operatorów, ale również

stwarzał możliwości zadawania pytań i prowadzenia krótkich dyskusji z uczestnikami w sali konferencyjnej. Ponadto była możliwa obserwacja ciągłego zapisu EKG z powierzchni ciała, wraz z elektrokardiogramami wewnątrzsercowymi prezentowanymi na drugim monitorze.

W pierwszej sali prof. Kułakowski wraz z dr. Stanke wykonali zabieg ablacji nawrotnego częstoskurczu węzłowego (AVNRT) u pacjentki, u której w trakcie arytmii występowały zaburzenia hemodynamiczne w postaci zasłabnięć. W drugiej sali dr Baszko wraz z dr. Krzyżanowskim na podstawie badania elektrofizjologicznego zmienili rozpoznanie, stwierdzając obecność utajonej drogi dodatkowej przewodzącej wstecznie. Było to potwierdzenie faktu, że diagnostyka różnicowa częstoskurczów z wąskimi zespołami QRS nie zawsze jest łatwa. Oba zabiegi ablacji zakończyły się pełnym sukcesem.

W kolejnym panelu praktycznym podjęto temat zespołów Wolffa-Parkinsona-White'a (WPW). Moderatorzy tej sesji — dr Koźluk i dr Stanke — przedstawili najczęstsze problemy kliniczne tego typu arytmii oraz sposoby radzenia sobie z poszczególnymi odmianami tego zespołu. Następnie dwa zespoły elektrofizjologów podjęły próbę usunięcia arytmii u wytypowanych wcześniej chorych. W pierwszej sali doc. Kaźmierczak wraz z dr. Krzyżanowskim wykonali zabieg ablacji u chorego z lewostronną tylnoprzegrodową drogą dodatkową, wykonując doświadczenie do drogi dodatkowej przez dostęp transsaortalny. W drugiej sali dr Szumowski wraz z dr. Baszko przeprowadzili zabieg u pacjenta z utajoną drogą lewostronną boczną, u którego po wcześniejszej ablacji nastąpił nawrót arytmii. U tego chorego ablację wykonano z dostępu transseptalnego. Także w tym panelu oba zabiegi zakończyły się pełnym powodzeniem. Warto podkreślić, że w pierwszym dniu Warsztatów u wszystkich 4 chorych łączna liczba aplikacji wyniosła zaledwie 6. Po zakończonych zabiegach ablacji prof. Walczak oraz dr. Szumowski przedstawili teoretyczne zagadnienia dotyczące: typowego trzepotania przedsionków, sposobów różnicowania, określania propagacji fali pobudzenia trzepotania przedsionków oraz metod bezpiecznego wykonywania zabiegów ablacji u takich chorych. Wykłady zakończyły część praktyczną zajęć tego dnia.

Po powrocie do Mielna, już późnym wieczorem, uczestnicy warsztatów spotkali się w konwencji „kina nocnego”. Spotkanie to, moderowane przez dr. Baszko i dr. Krzyżanowskiego, przy czynnym udziale dr. Koźluka oraz dr. Steca, było przyczynkiem do dyskusji nad interesującymi i nietypowymi przypadkami klinicznymi. Jedynie rozsądek oraz świadomość nadchodzącego kolejnego dnia spowodowały, że przerwano tę jakże pouczającą debatę i wymianę doświadczeń.

Drugi dzień Warsztatów rozpoczął się od przedstawienia chorych zakwalifikowanych do zabiegów ablacji. Podobnie jak poprzedniego dnia, w dwóch blokach tematycznych wykonywano zabiegi ablacji, w dwóch salach operacyjnych.

Pierwszy blok tematyczny dotyczył typowego trzepotania przedsionków i był kontynuacją wcześniejszych rozważań teoretycznych. W pierwszej sali dr Koźluk i dr Hofmann wykonali ablację trzepotania przedsionków u chorego z uporczywie nawracającą arytmia przy użyciu elektrody 8-milimetrowej. Problem diagnostyczny u tego pacjenta stanowił fakt, że przebył on zabieg chirurgicznego zamknięcia ubytku typu ASD II za pomocą łąty dakronowej. Po wnikliwej diagnostyce różnicowej stwierdzono klasyczne trzepotanie przedsionków. Drugi zabieg wykonali dr Baszko i dr Krzyżanowski przy użyciu elektrody chłodzonej solą typu Thermo-Cool. Zabieg ten przeprowadzono u młodego, 38-letniego chorego, który cierpiał na uporczywe nawroty tej arytmii. Oba zabiegi zakończyły się pełnym sukcesem.

Drugi panel zabiegów dotyczył arytmii komorowej. Moderatorami tej sesji byli dr Stec oraz dr Baszko. Przedstawili oni współczesne poglądy na temat diagnostyki różnicowej i ablacji arytmii komorowej, zwłaszcza z drogi odpływu lewej i prawej komory. Po części teoretycznej doc. Błaszczak i dr Krzyżanowski wykonali zabieg ablacji u chorego z uporczywą, objawową arytmia z drogi odpływu prawej komory. Natomiast w drugiej sali — ze względu na fakt, że u pacjentki zakwalifikowanej wcześniej do zabiegu ablacji uporczywej arytmii komorowej z drogi odpływu prawej komory nie udało się akurat tego dnia zaobserwować arytmii — zdecydowano o wykonaniu ablacji u chorego z typowym trzepotaniem przedsionków przy użyciu elektrody 8-milimetrowej. Oba zabiegi zakończyły się powodzeniem.

Tymi zabiegami zakończono bardzo udane Warsztaty, przebiegające przy zmiennej pogodzie, ale w miłej i niezwykle pracowitej atmosferze. Pozytywne opinie Uczestników utwierdziły organizatorów w przekonaniu, że Jesienne Warsztaty Ablacyjne mogą stać się ogólnopolską cykliczną imprezą umożliwiającą przekazanie aktualnego, światowego stanu wiedzy, a także miejscem nauki i bezpośredniej wymiany doświadczeń. Dzięki Warsztatom wykazano też coraz większe zainteresowanie lekarzy zabiegami elektrofizjologicznymi i ablacjami w Polsce.

Jeżeli nie pojawią się żadne przeszkody, spotkania się ponownie w 2009 roku!

*Elżbieta Zinka
Krzysztof Krzyżanowski
Artur Baszko*